

# הלכות הדרף היומי

## מסכת מועד קטן

### תוכן

- א. המלקט עצמות אביו ואמו ... אבל הוא לו.....1
- ב. לא יעורר אדם על מתו ולא יספידנו קודם לרגל שלשים יום.....1
- ג. המלקט עצמות אביו ואמו הרי זה מתאבל עליהם כל היום ולערב אין מתאבל עליהן ... אפילו צוררין לו בסדינו.....3
- ד. לפי שאין המת משתכח מן הלב שלשים יום ... דקעביד בחנם.....4
- ה. אין חופרין כוכין וקברות במועד אבל מחנכין את הכוכין במועד ... שאם היה ארוך מקצרו 5
- ו. עושין כל צורכי המת גוזזין לו שערו ומכבסין לו כסותו ועושין לו ארון מנסרין המנסרין מערב יום טוב .... אף מביאין עצים ומנסרין בצינעא בתוך ביתו.....5
- ז. אין נושאים נשים במועד לא בתולות ולא אלמנות ולא מייבמין מפני ששמחה היא לו 6
- ח. ועושה אשה תכשיטיה במועד.....7
- ט. ההדיוט תופר כדרכו והאומן מכליב ומסרגין את המטות.....7
- י. לפי שאין מערבין שמחה בשמחה.....7

דף ח.

### א. המלקט עצמות אביו ואמו ... אבל הוא לו

בראשונה<sup>1</sup> היו קוברין את המתים במהמורות כלומר בחפירות, ולאחר שנתעבל הבשר מלקטין העצמות וקוברין אותו בארונות, וביום ליקוט העצמות היה מתאבל כמבואר להלן לפיכך אין מלקטין עצמות אביו במועד, ואין צריך לומר עצמות שאר קרובים.

### ב. לא יעורר אדם על מתו ולא יספידנו קודם לרגל שלשים יום

<sup>1</sup> שו"ע ונו"כ יו"ד תג ד וערוך השולחן שם סעיף א

# הלכות הדף היומי

## מסכת מועד קטן

כל שלושים יום<sup>2</sup> לפני המועד אסור להספיד על המת שמת לו יותר משלשים יום קודם המועד<sup>3</sup>, מכיון שאין המת משתכח מן הלב עד אחר שלשים יום, ובהספד בתוך ל' יום לפני הרגל יבוא לבכות ולהצטער ברגל.

ואפילו על ת"ח שמת קודם שלושים יום אין להספיד בתוך שלושים יום לרגל. ובתשובת עולת שמואל<sup>4</sup> מתיר לעשות הספד על אדם גדול אפילו על שמועה רחוקה אם לא היתה שעת הכושר מקודם.

גם לצרף הספד על אדם זה להספד על אדם אחר שמותר להספידו אסור, דעב"פ ע"י זה מיתוסף לו עוד צער במועד<sup>5</sup>

אולם אדם שנפטר בתוך שלושים יום מהרגל מותר לספרו ואפילו מת ערב הרגל, עד חצות<sup>6</sup>, מפני שהוא לו חדשה והמרירות קבוע לו בלבו ואינה מיתוספת בשביל ההספד, וזה מותר אפילו אם המספיד נוטל שכר ואפילו על שאר כל אדם שאינו ת"ח, אולם אסור להספיד עמו, על מת שמת לפני שלשים יום קודם המועד<sup>7</sup>.

וכן מי שהתבשר<sup>8</sup> בתוך ל' יום קודם הרגל, על מתו שנפטר זמן רב קודם לכן מותר לספרו, שהמרירות כבר קבוע בלבו בלא ההספד, ודינו כמת בתוך ל' יום קודם הרגל.

בחודש אלול מותר להספיד מי שנפטר עד ט"ז אלול<sup>9</sup>.

מה<sup>10</sup> שאנו נוהגים בתשלום השנה לספוד המת, ולהזכיר נשמתו אינו בכלל זה, ומותר לעשותו בתוך שלשים לרגל<sup>11</sup>. שאדרבה דעתו להפסיק עי"ז אבילותו.

<sup>2</sup> שו"ע ונו"כ או"ח תקמוז ג

<sup>3</sup> אפילו אם הוא בתוך שלושים יום מאז מיתתו. ביאור הלכה שם ד"ה על ועיין פ"ת יו"ד שמו א וז"ל עי' בשו"ת בית אפרים ח"ד סי' ע"ח שהאריך הרבה בדין זה והוכיח שדעת גדולי הראשונים דכל שהוא עדיין תוך למ"ד יום למיתתו אף על פי שהוא תוך שלשים לרגל שרי דכל בה"ג מת חדש מקרי ודוקא אם בשעת ההספד כבר עברו ל' יום ממיתתו והוא בתוך ל' לרגל אז הוא מתיישב ואסור (וכן דעת (הרדב"ז בתשובות החדשות סי' נ"ד) ע"ש) ומ"מ מסיק שאין לזוז מדברי הש"ע אשר קיימו וקבלו עליהם כל ישראל".

<sup>4</sup> וכן מצדד בנחל אישכול ע"ש ועיין בשע"ת

<sup>5</sup> מ"ב שם ו

<sup>6</sup> ואם הוא אחר חצות וכן בע"ש צ"ע אי מותר להספידו דאפשר דכמו שא"א צדוק הדין בע"ש ועי"מ אחר חצות כמבואר ביו"ד סימן ת"א כן הוא לענין הספד אם לא לת"ח שמספידין עליו בע"ש ועי"מ וכן בע"פ אחר חצות דלא עדיף מחוה"מ דמספידין עליו [פמ"ג] ואף דאנו מחמירין בחוה"מ שלא להספיד אפילו על ת"ח כמ"ש הפוסקים מ"מ לענין ע"ש ועי"מ בודאי אין להחמיר בזה. ביאור הלכה שם ד"ה שמותר

<sup>7</sup> שו"ע יו"ד שמו א

<sup>8</sup> שו"ע ונו"כ תקמוז ד

<sup>9</sup> שקודם ר"ה ויו"כ אי חשיב כרגלים לענין זה צ"ע [פמ"ג] ובישועות יעקב מיקל בר"ה ויו"כ ועיין בתורת אדם במה שמביא בשם ר"נ גאון שבחודש אלול מותר.

<sup>10</sup> שו"ע ונו"כ שם ה

<sup>11</sup> אך במועד עצמו פשוט שאסור. מ"ב שם י

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

# הלכות הדרף היומי

## מסכת מועד קטן

כל האמור אינו אלא להספיד על המת, בנוכחות קרובי המת, אבל להספיד כשאין שם קרובי המת כגון להספיד לכבוד תורתו מותר<sup>12</sup>.

מותר ללכת לבית הקברות בתשלום השבעה או השלושים, גם אם הוא בתוך שלושים לרגל, ואף אם יאמרו שם דברים בשבחיו של המת ושזכותו תגן על החיים וכו' ובלבד שלא יאמרו דברים המעוררים לבכי ומשברים את הלב<sup>13</sup>.

יש להחמיר ולא להקים מצביה תוך ל' למועד<sup>14</sup>, ואם הקמת המצביה נעשה מיד ככלות השבעה או תוך השלושים מותר<sup>15</sup>, ללא הספד, וידברו רק בשבחיו של מת.

ולתלמידי חכמים וצדיקים נהגו להקל בזה ביותר בענין הספד תוך ל' יום לרגל ובפרט אם יש שעת הכושר בימים אלו כי מתאספים לכבודו כגון שתשלום השבעה או השלושים חלה בימים אלו.

ומותר אף במועד עצמו להזכיר נשמות באמירת השכבה קל מלא רחמים, ללא עליה לקבר<sup>16</sup> אלא בבית הכנסת, מכיון שאינו הספד אלא תפילה שמתפלל על מתו<sup>17</sup>.

## ג. המלקט עצמות אביו ואמו הרי זה מתאבל עליהם כל היום

### ולערב אין מתאבל עליהן ... אפילו צרורין לו בסדינו

כמו שנתבאר<sup>18</sup> שבראשונה היו קוברין את המתים בהפירות, ולאחר שנתעכל הבשר היו מלקטין את העצמות וקוברין אותן בארונות, ואותו היום שמלקטין העצמות צריך להתאבל על המת ולמחר היה משמח שניצלו אבותיו מן הדין שכל זמן שהבשר קיים דנים אותם.

לפיכך המלקט עצמות אביו<sup>19</sup>, או של שאר קרובים שמחוייב להתאבל עליהם, נוהג אבלות בכל אותו היום ככל דיני אבלות שבאבל, כפיית המטה ועטיפת הראש ונעילת הסנדל ותשמיש המטה ורחיצה וסיכה. וחייב לקרוע,

<sup>12</sup> חי' רע"א יו"ד שם. מהשבו"י ח"ב כה ומוכא בפ"ת שם

<sup>13</sup> שער הציון שם ו שו"ת דבר יהושע (להגרי"מ אהרנברג זצ"ל) ח"ה בליקוטים סי' ל"ג ועיין שו"ת צי"א אבן יעקב ו

<sup>14</sup> שו"ת לבושי מרדכי תנינא יו"ד סי' ק"מ, שו"ת מנח"י ח"ג סי' נ"א.

<sup>15</sup> שו"ת קנין תורה ח"ב סי' קכ"ב

<sup>16</sup> שער הציון שם ו

<sup>17</sup> מ"ב שם ה

<sup>18</sup> מובא בראשונים והפוסקים מירושלמי פ"ג דמ"ק הל' ה'

<sup>19</sup> שו"ע ונו"כ יו"ד תנ א

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

# הלכות הדרף היומי

## מסכת מועד קטן

שכל<sup>20</sup> שקורעין עליו בשעת מיתתו קורעין עליו בשעת ליקוט עצמות, וכל שאין קורעין עליו בשעת מיתתו אין קורעין עליו בשעת ליקוט עצמותיו. ואין דין אונן עליו כלל ואינו נאסר קודם שיקברו העצמות באכילת בשר ושתיית יין, אלא מיד חל עליו אבלות כל היום מיד עד הערב<sup>21</sup>.

לערב אין מתאבל עליהן, אפילו לא קברן עדיין, אלא צרורות לו בסדינו ולהיפך כל היום מתאבל אפילו הוא לא לקטן, ולא ראה אותן אלא צרורות לו בסדינו.

ולכן אם היה עומד ומלקטן וחשכה לו מותר בלילה, וכ"ש ביום המחרת, לפיכך אין מלקטין אותן סמוך לחשיכה כדי שלא יהיה נמצא שלא התאבל על ליקוט עצמות אביו. ודווקא באביו ואמו אין לעשות כן אבל בשאר קרובים מותר<sup>22</sup>. וכבר נתבאר בס' הקודם דכל שא"צ לקרוע אסור לקרוע משום בל תשחית

דף ח:

## ד. לפי שאין המת משתכח מן הלב שלשים יום ... דקעביד

### בחנם

כמו שנתבאר כל שלושים יום<sup>23</sup> לפני המועד אסור להספיד על המת שמת לו יותר משלשים יום קודם המועד<sup>24</sup>, מכיון שאין המת משתכח מן הלב עד אחר שלשים יום, ובהספד בתוך ל' יום לפני הרגל יבוא לבכות ולהצטער ברגל<sup>25</sup>.

<sup>20</sup> ערוה"ש שם

<sup>21</sup> ש"ך שם א וי"א שאין מתאבל כדיני אבלות אלא מתאונן ואסור באכילת קדשים [נמק"י פ"ק] וכל הפוסקים לא כתבו כן וכן יש מי שאומר שכל זמן שלא נקברו דין אונן עליו ואחר שנקבר חל עליו אבלות כל היום והרא"ש דחה זה והכי קי"ל דאין עליו דין אנינות כלל.

<sup>22</sup> ערוה"ש שם ב

<sup>23</sup> שו"ע ונו"כ או"ח תקמו ג

<sup>24</sup> אפילו אם הוא בתוך שלושים יום מאז מיתתו. ביאור הלכה שם ד"ה על ועיין פ"ת יו"ד שמו א וז"ל עי' בשו"ת בית אפרים ח"ד סי' ע"ח שהאריך הרבה בדין זה והוכיח שדעת גדולי הראשונים דכל שהוא עדיין תוך למ"ד יום למיתתו אף על פי שהוא תוך שלשים לרגל שרי דכל כה"ג מת חדש מקרי ודוקא אם בשעת ההספד כבר עברו ל' יום ממיתתו והוא בתוך ל' לרגל אז הוא מתישן ואסור (וכן דעת (הרדב"ז בתשובות החדשות סי' נ"ד) ע"ש) ומ"מ מסיק שאין לזוז מדברי הש"ע אשר קיימו וקבלו עליהם כל ישראל.

<sup>25</sup> ופליגא בטעמא דמלתא רב ושמואל והפוסקים פסקו להומרא דאפי' בחנם אסור מ"מ נראה לי דבין לרב ובין לשמואל דוקא על מתו דמריר לבו טובא ויש חושש לרב שיוצא כל ממונו מה שהכין לכבוד הרגל ולשמואל לפי שאין המת משתכח מן הלב ואתי למספד ברגל אבל אם אינו מתו רק שמספידו בשביל כבוד תורתו אינו מתעורר ההספד בלבו כל כך ולא חיישינן. שו"ת שבות יעקב חלק ב סימן כה

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

# הלכות הדרף היומי

## מסכת מועד קטן

ולפיכך אפילו אם המספיד אינו נוטל שכר עבור זה, רק בחנם לשם מצוה ג"כ אסור<sup>26</sup>, ואין ג"כ בין אם המספיד הוא אדם אחר, או האבל עצמו.

### ה. אין חופרין כוכין וקברות במועד אבל מחנכין את הכוכין במועד ... שאם היה ארוך מקצרו

אין חופרים קברים<sup>27</sup> בחול המועד להיות מוכנים למקרה הצורך למת שימות<sup>28</sup> מכיון שטרחא יתירא היא, אבל מחנכין אותה, כלומר אם היה ארוך מקצרו או מאריכו או מרחיבו. ואם הוא עבור מת שיש לקוברו במועד<sup>29</sup>, מותר<sup>30</sup> אפילו לחפור לכתחילה.

### ו. עושין כל צורכי המת גוזזין לו שערן ומכבסין לו כסותו ועושין לו ארון מנסרין המנוסרין מערב יום טוב ... אף מביאין עצים ומנסרין בצינעא בתוך ביתו

עושין כל צרכי המת<sup>31</sup> בחול המועד ואפילו מעשה אומן וללא שינוי ואפילו אם יש בו טירחא<sup>32</sup>, לפיכך גוזזין שערן, ומכבסים כסותו, ותופרין תכריכין אפילו מעשה אומן<sup>33</sup>,

ארון קבורה בנייתו מותרת אלא שצריך שידע שנעשה לצורך המת. לפיכך עושין לו ארון בחצר שבו המת כדי שיהא ניכר שהוא לצורך המת, ואם לא

<sup>26</sup> בדעת שמואל דפסקו כמה ראשונים כוותיה. הלא המה הרמב"ם והראב"ד והסמ"ג והרא"ש והרישב"א והנמוקי יוסף העתיק גם כן דברי הראב"ד, ובאשכול משמע גם כן שמצדד להורות כשמואל, והפוסקים כרב שלדבריהם מותר בחינם או כאבל עצמו, הוא רק הרי"ף בן גיא ומהתוספות והרמב"ן והרשב"א. שער הציון שם ס"ק ב

<sup>27</sup> שו"ע ונו"כ תקמו יא

<sup>28</sup> והיינו, בסתם, אבל במפרש למי הוצב אין הוצבין לגוסס קבר עד שימות אפילו בחול, כי היכי דלא ליתרע מזליה, וכמבואר ביורה דעה סימן של"ט. שער הציון שם ס"ק טו

<sup>29</sup> מ"ב שם כד

<sup>30</sup> כן הוא דעת הטור ושולחן ערוך דסתמו כן להלכה. ודע, דאף הראב"ד והר"ה שאוסרין לחפור אף לצורך המת שמת כבר, היינו, דוקא הפירת כוכין שהם חקוקין בכתלי המערה שדומה לבנין, וכל שכן קבר שהוא בבנין ממש, אבל קברות שהם בחפירת קרקע כמו שאנו נוהגין, אף לדעת האוסרין מותר. שער הציון שם ס"ק טז

<sup>31</sup> שו"ע ונו"כ שם י

<sup>32</sup> חול המועד כהלכתו ב פה

<sup>33</sup> מ"ב שם יט

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

# הלכות הדרף היומי

## מסכת מועד קטן

היו להם נסרים, מביאים קורות ונוסרים מהם נסרים בצינעה בתוך הבית, ואם אי אפשר בצנעה עושין בפרהסיא.

אולם בכל מקום בו עושים בפרהסיא יש ליזהר שלא לעשות בפני גויים. ועל ידי נכרי מותר בכל אופן.

ואם היה אדם מפורסם, עושים אפילו בשוק. שהכל יודעים שהוא לעורך המת. אבל אין כורתין עץ מן היער לנסור ממנו נסרים לארון, מחשש שישברו שקצצו לעורך בנין ואפילו באדם מפורסם אסור, ואין חוצבין אבנים לבנות בהם קבר, אבל אם הם חצובין כבר ורוצה לחלקן ולעשות ולעשות מהן קבר עושים כן בחצר שבו המת ודינם כנוזר לגבי נסרים<sup>34</sup>.

ובמקום שאין אפשרות אחרת, וחייבים לחצוב או לקצוץ מן המחובר, יש מתירים ואפילו לאדם שאינו מפורסם. וע"י נכרי עדיף ובודאי יש להתיר.

ובמקום שהיהודים מעט דרים במקום אחד, והכל יודעים כשיש מת בעיר, הכל חשוב כמפורסם.

יש שכתבו שכשבניית הארון נעשית בהצר בית הכנסת, נחשב הדבר לפירסום שנעשה לעורך המת, ומותר גם במת שאינו מפורסם<sup>35</sup>.

## ז. אין נושאים נשים במועד לא בתולות ולא אלמנות ולא מייבמין מפני ששמחה היא לו

אין מערבים<sup>36</sup> שמחה בשמחה, כלומר שצריך שישמח במועד לבד וכשמערב שני בסוגי שמחות אינו שמח כראוי בכל אחד מהם, לפיכך<sup>37</sup> אין נושאים נשים במועד, לא בתולות ולא אלמנות, ולא מיבמין.

אולם אם הנישואין היו בערב החג, מותר לעשות הסעודה במועד. והאחרונים כתבו שהנושא אשה בערב חג, יש ליזהר לכתחלה לעשות הנישואין בשחרית כדי שיהא יכול לשמוח עמה יום אחד קודם הרגל, וגם שיהא יכול לעשות סעודה ראשונה בחול. ואם מאיזה סיבה נתאחר והוא שעת הדחק מותר לישא אפילו סמוך לחשיכה. ובמדינותינו המנהג שלא לישא כלל בעיו"ט אכן אם יש צורך גדול בדבר אין להחמיר.

<sup>34</sup> מ"ב שם כג

<sup>35</sup> הוהמ"ב שם פז מהראב"ה

<sup>36</sup> שו"ע ונו"כ תקמו א

<sup>37</sup> ועוד יש שם טעמים, דכתיב ושמחת בהנך ולא באשתך, וגם שמא יבטל על ידי זה מפריה ורביה, דאם נתיר לישא במועד ישנה כל אחד עד המועד דאז לבו פנוי, וגם דעל ידי זה לא יצטרך להוציא הוצאות על הסעודה, דיסתפק במה שהוציא לשמחת יום טוב. שער הציון ao ס"ק א

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

# הלכות הדרף היומי

## מסכת מועד קטן

להחזיר גרושתו מותר. שאינה שמחה לו כל כך. ומשמע בב"י שיש להחמיר ולא לעשות סעודה, ויש מאחרונים שמצדדין להקל<sup>38</sup>. ולעשות הסעודה שלא ביום הנשואין בודאי יש לסמוך להקל.

וקישורי תנאים — שידוכין (המכונה בטעות בפי ההמון בשם "אירוסין") מותר לעשות<sup>39</sup>. ואף מותר לעשות סעודה בקשר לכך<sup>40</sup>. אמנם המחמיר שלא לעשות סעודה ממש ולעשותו רק במיני תרגימא ולא סעודה של ממש, יש מקום לחומרתו<sup>41</sup>. אולם אפילו בסעודה גמורה הוא דוקא בשעשה בשעת התנאים, אבל שלא בשעת מעשה אין להחמיר כלל<sup>42</sup>.

מותר לעשות ברגל<sup>43</sup> סעודת ברית מילה וכן סעודת פדיון הבן. ואפילו שלא בזמן, שלא נחשב לשמחה כי אם סעודת נשואין בלבד.

סעודת חנוכת הבית מותר<sup>44</sup> וסעודת בר מצוה, יש מי שנסתפק בזה ונוהגים להתיר, וכן סעודת סיום מסכת מותר<sup>45</sup>.

## ח. ועושה אשה תכשיטיה במועד

יבואר להלן דף ט: בעה"ת

## ט. ההדיוט תופר כדרכו והאומן מכליב ומסרגין את המטות

יבואר להלן דף י. בעה"ת

## י. לפי שאין מערבין שמחה בשמחה

י"א שמכיון שאין מערבין שמחה בשמחה יש להמנע וליזהר שלא לעשות שתי חופות שתי חתונות יחד כאחת, משום איבה, שמא יכבדו אחת יותר מחבירתה ואין נוהרין מזה<sup>46</sup>, וטעם הדבר כתבו האחרונים דהא דאין

<sup>38</sup> מ"ב שם ז

<sup>39</sup> מ"ב שם ב

<sup>40</sup> הט"ז אוסר כמו לענין אירוסין אבל שארי אחרונים מקילין בזה דלא חשיב שמחה כאירוסין. שם

<sup>41</sup> שם

<sup>42</sup> שער הציון שם ה

<sup>43</sup> שו"ע ונו"כ שם ד

<sup>44</sup> כף החיים שם יט

<sup>45</sup> הוהמ"כ א לד

<sup>46</sup> רמ"א אבהע"ז סב ב

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

# הלכות הדרף היומי

## מסכת מועד קטן

מערבין שמחה בשמחה דוקא באדם אחד<sup>47</sup>, אבל מותר לשני בני אדם. לפיכך מותר לעשות חופת יתום ויתומה, או עני עם שמחת נשואי בניו, ביום אחד, ואדרבא יש מכוונים לעשות חופות עניות עם חופות עשירות, משום מצוה, אכן משני אחים או שתי אחיות או אח ואחות נזהרין שלא לעשות ביום אחד.

---

<sup>47</sup> מ"ב תקמו א